

ET TILFÆLDIGT MØDE OG DETS PERSPEKTIVER

Det er forunderligt, hvordan et tilfældigt møde kan åbne for store og nye perspektiver. Og hvordan fortid og nutid i et splitsekund kan mødes. Åbne for tanker, der pirrer såvel nysgerrighed som fantasi. Jeg oplevede en sådan situation i begyndelsen af 1980'erne. I luftrummet over det daværende Sovjetunionen. En sen aften var jeg på vej fra Moskva til den daværende unionsrepublik Litauens hovedstad Vilnius. Ganske tilfældigt var jeg kommet til at sidde ved siden af en gammel kone, som jeg ret hurtigt faldt i snak med. Hun viste sig at komme fra Novosibirsk i det vestlige Sibirien. Nu var min rejsefælle på vej for at besøge sin søn og hans familie, herunder et nyfødt barnebarn. Tusinder af kilometer fra sit hjem. Det viste sig da også hurtigt i løbet af vores snak, at hun slet ikke boede i millionbyen Novosibirsk. Men derimod kom fra en fjern sibirisk landsby, hundreder af kilometer fra storbyen og den nærmeste lufthavn.

Med sit karakteristiske blomstrede tørklæde om hovedet og med en lang og broget historie indgraveret i sit ansigts furer var hun selve symbolet på en russisk bondekone. Som de fandtes, og som de stadig findes i den russiske provins. Og hvor de i dag er en væsentlig del af forklaringen på det vestlige demokratis vanskelige vilkår – ikke blot i det gamle, men også i det nye Rusland. Det var hendes første flyvetur overhovedet. Det havde ikke tidligere været nødvendigt for min rejsefælle at forlade den landsby, hvor hun var født, vokset op, blevet gift og fået børn. Og et af disse børn var som værnepligtig i sovjethæren og i internationalismens navn blevet sendt fra sin sibiriske hjemegn og til den sydligste af de baltiske sovjetrepublikker – til Litauen. Her havde sønnen så mødt en pige, havde forelsket sig og besluttet at slå sig ned. Og nu var farmor så på vej for at se sit nyfødte barnebarn.

Nu viste det sig imidlertid, at vi på grund af tåge ikke kunne lande i Vilnius lufthavn, men måtte gå ned i Letlands hovedstad Riga i stedet. Længe svævede vi rundt i luftrummet – for om muligt at finde et hul i sky- og tågedækket. Vi vesteuropæere begyndte som følge af vor vanlige og indbyggede forkælelse at blive utålmodige efter at se dyner. Tanker, som imidlertid ikke plagede min sidekammerat. Hun sad roligt og uanfægtet plantet i sit sæde. Indtil hun med et fatalistisk smil om munden følte trang til at indvi mig i følgende – i dobbelt forstand bevingede ord: ”Vi kommer nok til at svæve rundt heroppe altid – ligesom en Sputnik!”

Ved at høre disse ord oplevede jeg historiens sammenstød med nutiden. Jeg oplevede mødet og sammenstødet mellem landsbyens lavteknologi og den moderne videnskabs nyeste frembringelser. Jeg kunne i fantasien se hendes dagligdag derhjemme i træhuset, beliggende ved landsbyens eneste gade, der i realiteten kun var hjulspor. Jeg kunne se hende hente vand i to spande, hængende i et åg, ved den fælles brønd i landsbygaden. Jeg kunne se hende ved samme lejlighed og i samme gade flytte sin enlige ko til en ny strimmel græs. Men en sputnik vidste hun alligevel, hvad var. Den havde gjort indtryk, lige siden Sovjetunionen i efteråret 1957 havde sendt den første rumkapsel i kredsløb omkring jorden. Kun en knaldperle, sammenlignet med de senere bedrifter i rummet. Men vel at mærke en knaldperle, der i slutningen af 1950'erne havde rystet såvel Vestens uddannelsessystemer som dens militære systemer.

På grund af grund af tågen blev vi altså nødt til at lande i Rigas lufthavn. Vi, det vil sige de udenlandske passagerer, blev fragtet til et komfortabelt hotel i byen for at overnatte. For næste morgen atter at blive fragtet til afgangshallen. Og hvem mødte jeg så der? Rigtigt, naturligvis min sibiriske babusjka. Hun havde naturligvis – sammen med de andre indenlandske passagerer –

tilbragt natten i lufthavnen. Ikke i bløde dyner, men på tilfældige ledige sæder eller lænet op af sidemanden eller sin bagage. Sådan som man oplevede det i afgangshaller eller ventesale overalt i Sovjetunionen. Op ad formiddagen landede vi alle velbeholdent i lufthavnen i Vilnius. Men jeg havde haft en oplevelse, som gav mig et nyt perspektiv på tid og rum.